Як справедливо зазначають літературознавці, над українською літературою тяжіють певні стереотипи сприймання її змісту, зумовлені багатьма чинниками: денаціоналізацією значної кількості робітничого класу, слабкістю національної інтелігенції, відсутністю національної еліти та ін. Тому вивчення цього курсу у світовому контексті допоможе подолати існуючі стереотипні погляди на українську літературу як «сільську» (уявлення про нашу літературу як породження сільського побуту), «архаїчну» (уявлення про неї як переважно традиційну у своїх формах), «вторинну» (уявлення про формування української літератури під впливом тільки російської). Визначений курс в неспеціальних вищих навчальних закладах покликаний систематизувати знання з української літератури, набуті в середніх освітніх закладах, сформувати стійкий інтерес до сучасної української літератури. Відповідно лекційне викладення курсу повинно носити проблемний характер, бути емоційно виразним та яскравим. Сприятимуть глибокому засвоєнню знань активні форми проведення семінарів: творче обговорення доповідей, реферати, організація диспутів. Складання студентами розгорнутих планів-відповідей на кожне запитання семінарського заняття розвиватиме навички систематизації літературного та критичного матеріалу, уміння робити узагальнення, відрізняти головне від другорядного.

Виявлення набутих студентами знань має проводитися систематично, для цього можуть застосовуватися різні форми контролю: семінар-колоквіум, семінар-прес-конференція, семінар-тест. Більш глибокому засвоєнню знань з визначеного курсу літератури сприяє проведення конкурсів на краще знання змісту художніх творів як класичної, так. і сучасної літератури.

Таким чином, творчий підхід до викладання курсу української літератури в неспеціальних вищих навчальних закладах є активним засобом гуманізації сучасної освіти.

О. М. Тищенко, канд. філол. наук., ст. викладач
кафедри української мови та літератури

КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ СТУДЕНТІВ ЯК ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Відомо, що однією з умов розвитку мовленнєвої діяльності є сформованість таких її компонентів, як ***лінгвальний*** *(мовні знан-*

ня) та ***комунікативний*** *(уміння оперувати цими знаннями)*. Так, під час контрольного оцінювання рівня успішності студентів на заняттях з української мови (зокрема як іноземної) слід ураховувати не лише рівень засвоєння мовних знань (основні положення про сучасну українську літературну мову, відомості про її функціональні стилі, правила орфографії та орфоепії, зміст фахового словника тощо), але й уміння оперувати цими знаннями (доцільне використання мовних засобів того чи іншого стилю відповідно до ситуації, доречність застосування певного правила, вживання терміна тощо).

Так, *осмислено засвоєна інформація,* наприклад, правило «дев'ятки», не забезпечить правильне написання «и», «і» у словах іншомовного походження, якщо студент не усвідомлює понять «голосний» і «приголосний», не виділяє у складі букв «я, ю, є, ї» приголосного звука «й» тощо. Отже, для успішного виконання завдання окрім знання власне правила необхідно актуалізувати й використати інші, набуті раніше знання. Часто студенти, виявляючи достатні мовні знання, не спроможні правильно виконати деякі види роботи (наприклад переклад), особливо коли запропоновано нетипові форми завдань. Це свідчить про відсутність або недостатню сформованість *комунікативної навички.*

Для цього необхідно, зокрема, сформувати пильність — орфоепічну, орфографічну, лексичну тощо, тобто уміння виявити мовну помилку або вказати, де вона може виникнути (наприклад виявити орфограму). Наприклад, завдання: 1) «Напишіть, де необхідно, и або і: *д(..)ректор, ауд(..)єнц(..)я*»; 2) «Перекласти українською: *директор, аудиенция*»; 3) «Виписати слова, до яких можна застосувати правило «дев'ятки»: *мило, радіо, ріка, дистанція*» відрізняються тим, що у першому вже вказано орфограму, при цьому звужено коло операцій, які повинен здійснити студент, виконуючи друге й третє завдання. У першому завданні студент механічно «прикладає» правило «дев'ятки», а в другому й третьому, аналізуючи варіанти, ухвалює рішення про застосування того чи іншого правила. Добре, якщо у завданні трапиться «конфліктне» слово, яке випадає із загального ланцюга.

Складаючи *ділові документи* за зразками, студенти повною мірою не зможуть застосувати знання особливостей офіційно-ділового стилю. На нашу думку, доцільно запропонувати трансформувати текст художнього чи іншого стилю в офіційно-діловий. По-перше, студенти повинні будуть з'ясувати, який саме документ найточніше відобразить подану інформа-

цію (довідка, біографія, пояснювальна чи доповідна записка), а для цього необхідно проаналізувати й порівняти призначення кожного документа з інформацією в тексті; по-друге, виявити й відсіяти (або актуалізувати) певні мовні засоби тощо. Наприклад: «Народився Юрко на Спаса, у спекотному степовому містечку»; «Мені Олена позичила гроші — п'ятсот гривень. Уявляєш, аж на півроку, до грудня — щедра душа, навіть не попросила нічого за це» та інші.

Робота студентів першого курсу над *фаховим словником* не повинна обмежуватися фіксуванням значень, яких набуло те чи інше слово протягом функціонування у мові. Варто із кожним значенням одного слова скласти речення (або запропонувати визначити у реченні певне значення), утворити похідні форми, якщо можливо, дібрати синоніми чи антоніми, порівнявши таким чином сфери функціонування одного слова залежно від актуалізованого значення. Таке ілюстрування уможливить подальше успішне використання опрацьованих слів.

Наприклад, слово «*реферування*» має два значення: 1) *Складання реферату про що-небудь*; 2) *Виконання обов'язків референта*. Відповідно маємо два речення: *Реферування наукової літератури; Реферування було чесним і справедливим;* визначаємо однокореневі слова *реферат, референт*, додаємо конфліктний пароніми *референт* (вже опрацьований), окреслюємо відмінність у значеннях цих слів, виявляємо спільне значення *(доповідати)*, принагідно повторюємо правило перевірки ненаголошеного «е»: рефера′т — ре′ферент.

Ефективним засобом формування мовної пильності (та її контролю) у студентів є таке завдання, як редагування тексту. Воно дозволяє виявити знання в області лексики, орфоепії, орфографії, стилістики, морфології, синтаксису, та вміння їх застосувати. Пропонуємо студентам записати з дошки речення з помилками, виявити послідовно порушення норм орфографічних, лексичних тощо, виправити та записати це речення з урахуванням виправлених помилок та можливих правильних варіантів. Наприклад: «Діректор Вишневска наказав рахуватися з обставинами і на протязі тиждня заключити договір максімально-вигідний обом сторонам» і « **Ди**ректор Вишневс**ька** наказа**ла зважати на** обстави**ни** і **протягом** ти**жня укласти** до′гові′р **(угоду)**, макс**и**мально вигідний**(у) для** обо**х** сторін **(обопільно вигідну).** Доцільно запропонувати студентам виявити помилки в рекламних текстах (хоча б у метро), напр.: *сендвичі, піна для ван, ремонт за 500 гривнів* та інші.

Творчі різнобічні завдання, спрямованість на пошук помилки в нетипових ситуаціях із подальшим аналізом на занятті актуалізує мовні знання і сприяє формуванню комунікативного компоненту мовленнєвої діяльності студентів. Відповідно, матеріали контрольних зрізів повинні виявляти такі навички у студентів.

В. Р. Товстенко, канд. філол. наук., ст. викладач
кафедри української та російської мов

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРЕСИВНИХ МЕТОДИК КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Важливу роль у засвоєнні програмного матеріалу з української літератури відіграє правильно організований контроль знань студентів. Єдність навчання і контролю знань — одна з найважливіших закономірностей дидактики. Ціль, зміст і методи навчання визначають рівень і результати контролю. Терміни «контроль», «облік», «перевірка» нерідко вживаються як синоніми. Але було б помилково їх ототожнювати. Так, у широкому розумінні термін «контроль» охоплює увесь навчально-виховний процес, різні аспекти роботи, означає виявлення, вимірювання та оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Структура контролю знань складається з перевірки (виявлення, вимірювання) та оцінки (процесу і результату). Облік означає фіксацію і збереження одержаних результатів у вигляді оцінок (балів) і оцінювальних висновків у журналах. Облікові підлягають усі елементи літературної освіти студентів. Насамперед це опанування фактичним матеріалом, вказаним програмою.

Функції контролю знань поділяються на специфічні (контролюючі) та загальні. *Специфічні функції* — це виявлення, вимірювання і оцінювання знань. До загальних належать навчаюча, стимулююча, виховуюча, діагностична функції, здійснення яких забезпечує належну ефективність навчального процесу. *Навчаюча функція* виявляється у формуванні знань студентів з літератури, їх вдосконаленні, систематизації, трансформації, а також у створенні проблемних ситуацій навчального процесу.

Методи контролю знань — це засоби спільної діяльності викладача і студента, направленої на виявлення та оцінювання знань, а також фіксацію результатів. Існують такі методи контролю: усне опитування, письмова перевірка (контрольні роботи, твори і т. ін.), програмована перевірка (використання тес-